

Armste EU-land verbetert zijn melkveesector moeizaam

Bulgarije: veel potentie, weinig kennis

Melkvee bezocht op uitnodiging van de Europese Commissie eind vorig jaar Bulgarije, om een indruk te krijgen van de melkveesector. Die worstelt nog steeds met de gevolgen van het uiteenvallen van het Oostblok. Potentie is er genoeg en er kunnen ook Nederlandse resultaten worden gehaald als het kennisniveau flink wordt opgekrikt.

Bulgarije is het armste land van de Europese Unie en dat is met name op het platteland goed zichtbaar. Wegen zitten er vol gaten omdat het ontbreekt aan middelen om die goed te onderhouden. Stallen voor koeien, schapen en geiten zijn vaak voor een deel vervallen. Dakpannen of golfplaten met asbest liggen op diverse bedrijven die worden

bezoekt al jaren naast de stal in plaats van erop. Kortom, geen florissant beeld.

Communisme

Het land schudde in 1989 via een coup het communisme van zich af en werd toen een democratie met een meerpartijenstelsel. Dat

betekende ook dat de grote staatsboerderijen werden ontmanteld, want alle grond en vee werd weer verdeeld onder de rechthebbers. Na 55 jaar communisme was dat een enorme puzzel met allerlei verervingskwesaties. Velen kregen opeens het recht om een koe of schaap te houden. Het leidde ook tot een situatie waarbij heel veel inwoners van Bulgarije

Paard en wagen worden nog regelmatig gebruikt als hulpmiddel op veebedrijven.

opeens eigenaar werden van een klein stukje grond. Velen wisten niet wat ze daar mee aan moesten en dat is tot op de dag van vandaag nog zichtbaar in het landschap.

Geen landbouwpolitiek

Overall kom je perceeltjes tegen van enkele aren groot. Soms met enkele druivenplanten al dan niet onderhouden; veelal ook nooit beheerd. Andrey Chalakov, werkzaam bij spermaleverancier Star Genetics, verklaart de desolate staat van de landbouw. „In Bulgarije wordt geen landbouwpolitiek bedreven. Aan het eind van het communistische tijdperk zat de veehouderij hier op hetzelfde niveau als in West-Europa. De melkveestapel telde 1,2 miljoen koeien op circa 500 staatsbedrijven met een goede productie. Nu zijn er nog maar 300.000 koeien. Met het verdwijnen van de staatsbedrijven verdween namelijk ook de landbouwkennis. In de jaren tachtig was er een goede samenwerking tussen onderzoek en praktijk. Die connectie is helemaal verdwenen, terwijl onze onderzoeksinstituten wel geld oprukken. Daar komt helaas weinig nuttigs uit.”

Klaagzang op Europa

Het gebrek aan initiatief en ondernemerschap is een andere oorzaak voor de dalende landbouwproductie. Eerst was Rusland de grote broer waar de Bulgaren tegen op keken en hulp van kregen. De EU is daar in 2007 voor in de plaats gekomen, maar tot teleurstelling van veel boeren bleef de zak met geld uit. Bij schapenhouder Kroushkova uit zich dat in een klaagzang over Europa in plaats van het nemen van initiatief. Hij runt samen met zijn vrouw en dochter een bedrijf met 700 schapen in het Ropodigebergte in het oosten van Bulgarije. Geld voor investeringen is er niet. De schapen staan in de winter in een zeer donkere en muffe stal. Ze moeten het doen met een melkproductie van circa 120 liter per dag en maken daar kaas en boter van voor de lokale verkoop. „Wij krijgen veel minder subsidie dan boeren in West-Europa. Slechts 20 euro per schaap. Onze kostprijs is 6 euro per kilo, maar er komt nu kaas binnen uit Polen door de Russische boycot voor 3 euro. Hoe kan dat?” vraagt Kroushkova.

Moderne grupstal

De hoge kostprijs komt voort uit een gebrek aan kwalitatief goed voer en zeer matige huisvesting. Op het melkveebedrijf van Daniela Tsvyatkova is dat al beter verzorgd. Zij houdt 110 dieren, waarvan er 30 aan de melk zijn, maar dat zijn er ook wel eens 60. De koeien staan op een relatief nieuwe grupstal met een laag plafond, zoals dat in de jaren zeventig ook in Nederland veel voorkwam. Haar beste koeien geven 5.000 kilo melk per jaar, maar het gemiddelde ligt rond de 2.000 kilo. Aan het begin van de lactatie melkt ze

drie keer per dag, maar alleen in de periode van vijf maanden dat de koeien op stal staan. De weilanden liggen namelijk van het bedrijf af.

Tsvyatkova startte in 2004 met het bedrijf door haar spaargeld aan te wenden en met behulp van een lening van de bank. Maar de reden is bijzonder, want ze was samen met haar partner werkloos geraakt. Ze woonde ook gewoon in de stad en had helemaal geen relatie met landbouw. Een kennis van haar gaf de tip om melkveehouder te worden. Zonder enige kennis startte ze haar bedrijf en kan daar nu aardig van rondkomen. „Per maand hou ik 1.500 euro over aan inkomsten en dan heb ik ook nog twee dames in dienst voor het melken.”

De melkveehoudster geeft aan dat ze redelijk succesvol is. Mede doordat ze de subsidie die ze ontvangt in het bedrijf stopt. „Veel boeren gebruiken dat voor andere zaken, zoals een auto.” Subsidieverlening in Bulgarije betekent in de regel dat ondernemers dat zelf voorfinancieren. Tsvyatkova zit met haar bedrijf van 40 hectare, waarvan 1 hectare eigendom, in een nitraatgevoelig gebied. Dat betekent een verplichte mestopslag die in 2010 gerealiseerd diende te zijn. De subsidie die ze er voor kon krijgen, werd pas in 2012 uitgekeerd. Voor de pacht betaalt ze overigens zo'n 450 lev, omgerekend zo'n 230 euro.

Privé-investeringen

Toeval of niet, maar op het volgende bedrijf dat wordt bezocht, staat ook een vrouw aan het roer. Het betreft een geitenbedrijf met 260 dieren in de omgeving van de stad Plovdiv. Maria Ivanova leidt het bedrijf, dat relatief klein maar modern is. De afgelopen periode is er duidelijk geïnvesteerd in melktechniek, maar alleen met privé-geld. Dat bewijst dat er met ondernemerschap best wat mogelijk is in Bulgarije. „Onze jaaromzet is 30.000 euro en we groeien. Volgend jaar willen we een huis bouwen en verhuren voor culinair toerisme, om zo verder door te groeien”, zegt Ivanova. Ze verkopen de melk voor 1 euro per liter en maken er kaas van. Ivanova werkte voorheen bij een diervoederbedrijf en nam de stap naar ondernemerschap in 2002, toen de overheid een omvangrijk landbouwprogramma afkondigde voor het Ropodigebergte. Ze kocht toen de gebouwen, maar startte pas in 2005 met melken, doordat eerst alles gerenoveerd moest worden. Voor het voer huurt ze 360 hectare grond, waar ze tarwe op teelt. De opbrengst daarvan is beperkt met 150 kilo tarwe per hectare.

Grootschalig bedrijf

Het bedrijf dat het best de potentie van de Bulgaarse melkveehouderij weergeeft, is Ase-nitza 96 Ltd. Grootschalig, want 400 koeien en 300 stuks jongvee die jaarrond op stal staan. Er hoort inmiddels 700 hectare grond bij het bedrijf, waarvan 100 hectare met

Copyright foto

Aleksander Kaishev runt een van de circa twintig melkveebedrijven in Bulgarije die wel een goede melkproductie realiseren.

Copyright foto

Een medewerkster van Daniela Tsvyatkova poseert voor de fotograaf in haar mooie kleren tussen de koeien op de grup.

maïs. En een gemiddelde melkproductie van 9.000 kilo melk per koe per jaar. En met veel arbeid, want er zijn zo'n 30 medewerkers in dienst.

Eigenaar Aleksander Kaishev verkocht twintig jaar geleden zijn huis. Zijn broer deed hetzelfde en samen startten ze dit melkveebedrijf. De verkoop was nodig om in aanmerking te komen voor de subsidie van 1,5 miljoen euro. Ze moesten zelf een zelfde groot bedrag bijleggen.

De broers kregen ook grond toegewezen, maar dat lag op een andere plek in Bulgarije. Geen locatie met voldoende potentie. Ze ontbeerden ook landbouwkennis, maar begrepen wel dat dat nodig was om succesvol te zijn. Kaishev gaf geschiedenis aan de universiteit in Sofia en haalde via zijn voormalige werkgever ook twee veterinaire specialisten, een dierenarts en een econoom binnen het bedrijf.

De melk gaat naar Danone voor 37 cent en Kaishev verwacht in 2015 een verlaging van de melkprijs. „Dat kunnen we opvangen door onze kostprijs nog verder te verlagen. Onze koeien staan jaarrond op stal en krijgen 2 kilo soja per koe per dag. Dat kost ons 54 cent per kilo. Daar willen we vanaf door de kwaliteit van onze silageproducten verder te verhogen.”

Voor zijn eigen bedrijf ziet hij een rooskleurige toekomst. Dat geldt ook voor de circa twintig bedrijven van gelijksoortige omvang met een zelfde soort management elders in Bulgarije. En hij ziet ook ruimte voor groei, doordat Bulgarije een importland is voor zuivel. Een derde van de consumptie komt met name via Hongarije binnen. Maar voor de kleine boeren gaat het lastig worden, vanwege de hoge kostprijs. ■